

97/05

Kontrolní závěr z kontroly likvidace vybraných státních podniků vnitřního obchodu

Kontrolní akce byla zařazena do plánu kontrolní činnosti Nejvyššího kontrolního úřadu na rok 1997 pod číslem 97/05. Kontrolní akci řídil a kontrolní závěr vypracoval člen NKÚ Ing. Zdeněk Rodr.

Cílem kontroly bylo prověřit likvidaci vybraných státních podniků (dále jen „s. p.“) vnitřního obchodu.

Kontrolu provedly v období od února do července 1997 skupiny kontrolujících NKÚ z Odboru průmyslu, dopravy a energetiky a oblastních odborů v Liberci, Mostě, Sokolově, Plzni, Strakonících, Českých Budějovicích, Táboře, Hradci Králové a Zlíně.

Kontrolovanými osobami byly:

Ministerstvo průmyslu a obchodu (dále jen „MPO“),
Ministerstvo financí (dále jen „MF“), na které přešla ke dni 1. 7. 1996 působnost bývalého Ministerstva pro správu národního majetku a jeho privatizaci (dále jen „MSNMP“),

Fond národního majetku ČR (dále jen „FNM“),
S. p. v likvidaci

Pramen Praha (dále jen „Pramen Praha“), Drobné zboží Liberec (dále jen „DZ Liberec“), PRIOR Severočeské obchodní domy Ústí nad Labem (dále jen „PRIOR SČOD“), Drobné zboží Cheb (dále jen „DZ Cheb“), Zelenina Plzeň (dále jen „Zelenina Plzeň“), Pramen Strakonice (dále jen „Pramen Strakonice“), Zelenina České Budějovice (dále jen „Zelenina České Budějovice“), Pramen Pelhřimov (dále jen „Pramen Pelhřimov“), Zelenina Hradec Králové (dále jen „Zelenina Hradec Králové“) a Hotel Alexandria Luhačovice (dále jen „Hotel Alexandria“).

Námítky proti kontrolním protokolům, které podaly MPO, Pramen Praha, Pramen Pelhřimov a Hotel Alexandria, byly vypořádány vedoucími skupin kontrolujících rozhodnutími o námítkách.

Uvedené kontrolované osoby se odvolaly. Odvolání proti rozhodnutí o námítkách byla vypořádána usneseními senátu NKÚ.

S e n á t N K Ú (ve složení: Ing. Zdeněk Rodr - předseda, JUDr. František Bárta, Ing. Jiří Kalivoda, Ing. Ladislav Zeman - členové) na svém zasedání konaném dne 19. listopadu 1997

s c h v á l i l usnesením č. 97/05/330
k o n t r o l n í z á v ě r v tomto znění:

I. Úvod

Před začátkem privatizace bylo v působnosti MPO 198 s. p. vnitřního obchodu. V průběhu privatizace u 105 z nich rozhodlo MPO o likvidaci. Pouze na 14 z těchto likvidovaných s. p. nebyl vypracován žádný

privatizační projekt. Do likvidace byly uvedeny také zbytkové části s. p., když rozhodující části jejich majetku byly již zprivatizovány (např. Pramen Strakonice).

Další s. p. nebo jejich části byly uvedeny do likvidace v různém stadiu privatizačního procesu:

- privatizační projekty byly předány MSNMP ke schválení, ale nebylo o nich doposud rozhodnuto. MSNMP následně tyto projekty z důvodu likvidace zamítlo. To se týkalo 31 s. p. nebo jejich částí, mj. i celých s. p. Zelenina Plzeň, Zelenina České Budějovice a Ovoce a zelenina Praha-Ruzyně;
- privatizační projekty již byly schváleny a rozhodnutím o likvidaci s. p. nedošlo k jejich realizaci FNM. To se týkalo 30 s. p. nebo jejich částí, mj. i celého s. p. Domácí potřeby Praha a podstatné části s. p. Pramen Praha.

MPO při rozhodnutích o likvidaci s. p. vycházelo z pravomoci, kterou má ze zákona č. 111/1990 Sb., o státním podniku. Až novela přijatá zákonem č. 224/1994 Sb., kterou se měnil a doplňoval zákon č. 92/1991 Sb., o podmínkách převodu majetku státu na jiné osoby, ve znění pozdějších předpisů, ukládala (s účinností ode dne 6. 12. 1994) zakladateli povinnost mít souhlas MSNMP k rozhodnutí o likvidaci s. p., na který byl zpracován nebo schválen privatizační projekt podle zákona č. 92/1991 Sb.

O uvedených likvidacích s. p., na které byl předložen nebo schválen privatizační projekt, bylo rozhodnuto před účinností této novelizace. MPO přesto žádalo MSNMP o stanoviska a MSNMP s likvidacemi souhlasilo.

Rozhodnutím MPO o likvidaci tak výše uvedený počet s. p. přešel z režimu privatizace do režimu likvidace.

II. Kontrolní zjištění**A. Přímé prodeje v rámci likvidace**

K přímým prodejům při privatizaci je podle ustanovení § 10 zákona č. 92/1991 Sb. nutný souhlas vlády. K těmto způsobu prodeje v rámci likvidace stačí podle ustanovení § 47b zákona č. 92/1991 Sb. výjimka udělená MSNMP, nyní MF (MPO k žádosti o přímý prodej vydává své stanovisko). Přímé prodeje v rámci likvidace tak závisí pouze na rozhodnutí dvou ministrů, ačkoliv se netýkají jen dílčího majetku, ale jsou prodávány i obchodní domy a skladové areály za desítky mil. Kč.

V této části kontrolního závěru jsou uvedeny i skutečnosti týkající se dalších s. p. v likvidaci, zjištěné na MPO.

1. Prodej majetku, ke kterému měly právo hospodaření Domáci potřeby Praha, s. p. v likvidaci

Na privatizaci majetku tohoto s. p. bylo podáno 9 privatizačních projektů. Mezi předkladateli projektů č. 20148 a č. 20150 na přímý prodej majetku proběhlo dne 1. 6. 1993 neveřejné výběrové řízení. Vítězem byl vyhlášen předkladatel projektu č. 20148 Václav Klán s nabídkou 102 500 tis. Kč. Vláda tento projekt usnesením ze dne 11. 8. 1993 č. 432 schválila.

MSNMP předalo dne 23. 8. 1993 projekt na FNM k realizaci. Na základě výzvy FNM ze dne 16. 12. 1993 vydal ministr průmyslu a obchodu dne 17. 12. 1993 rozhodnutí o vyjmutí majetku. Převod majetku na FNM však nebyl realizován, protože MPO již dne 29. 9. 1993 rozhodlo o likvidaci.

Likvidátor dne 2. 2. 1994 požádal, s doporučením MPO, o přímý prodej majetku za kupní cenu 102 500 tis. Kč za podmínek stanovených uvedeným usnesením vlády. MSNMP dne 24. 2. 1994 s přímým prodejem za uvedenou kupní cenu souhlasilo (prodej se týkal čtyř obchodních pavilónů /Tempo, Centrum a Sádka v Praze 4 a Luka II-Lužiny v Praze 5/ a zařízení Superlux a Čajka v Praze 1 a Ládví v Praze 8).

Likvidátor dne 21. 3. 1994 uzavřel s Václavem Klánem kupní smlouvu o prodeji uvedeného majetku. Podmínky prodeje se lišily od podmínek uvedených ve schváleném privatizačním projektu, neboť nedošlo k převodu všech závazků a pohledávek. Zvolený způsob prodeje v rámci likvidace znamenal oproti navrženému způsobu v rámci privatizace nižší výnos o 63 153 tis. Kč, neboť:

- výnos z prodeje podle podmínek privatizačního projektu by představoval minimálně 165 653 tis. Kč (kupní cena 102 500 tis. Kč plus převod závazků v hodnotě 110 381 tis. Kč podle aktualizovaného privatizačního projektu, minus úhrada převedených pohledávek ve výši 47 228 tis. Kč v případě, že by se ukázaly jako nevyhmatelné);
- výnos prodeje v likvidaci byl 102 500 tis. Kč (přičemž kupující zaplatil 10 250 tis. Kč a převzal závazky jen u Konsolidační banky v hodnotě 92 250 tis. Kč). Další závazky u Komerční banky ve výši 24 000 tis. Kč a zbylé pohledávky ve výši 47 228 tis. Kč nepřevzal.

2. Prodej majetku, ke kterému měl právo hospodaření Ovoce a zelenina Praha-Ruzyně, s. p. v likvidaci

Likvidace byla zahájena ke dni 5. 3. 1993. V důsledku toho MSNMP až dne 3. 3. 1994 zamítlo všechny privatizační projekty. Likvidátor požádal, s doporučením MPO, již dne 30. 3. 1993 MSNMP o přímý prodej skladového areálu v Ruzyni za „zůstatkovou účetní hodnotu“ 107 954 tis. Kč společnosti Regata, s. r. o., Praha (od 31. 12. 1995 změněna na a. s. - dále jen „Regata“),

jejímž společníkem a jednatelem byl Václav Klán. V žádosti uvedl, že na prodej je více zájemců, ale Regata jako jediná podala ucelený projekt.

Dále v žádosti uvedl, že: „Regata, s. r. o., je připravena smluvně převzít v případě odkoupení velkoskladu Ruzyně veškeré závazky a pohledávky likvidovaného s. p. O této možnosti bude po realizaci prodeje velkoskladu dále jednáno.“ MSNMP s prodejem za uvedenou cenu dne 7. 6. 1993 souhlasilo.

Likvidátor dne 17. 6. 1993 uzavřel se společností Regata kupní smlouvu. Podle ní zaplatila Regata kupní cenu 107 954 tis. Kč. Poté převzala pohledávky ve výši 5 098 tis. Kč (za jejich vymahatelnost ručil s. p. v likvidaci) a závazky ve výši 56 873 tis. Kč. Rozdíl mezi pohledávkami a závazky 51 775 tis. Kč byl společností Regata vrácen.

Regata tak zaplatila 56 179 tis. Kč a měla povinnost uhradit převedené závazky, které směřovaly převážně vůči jiným s. p. (nejvíce Pragofructu ve výši 15,8 mil. Kč, dále Zelenině Středočeský kraj, Zelenině Hradec Králové apod.). Uvedené s. p. byly nebo se posléze dostaly do likvidace či do konkursu (Pragofruct). Regata převzaté závazky neplnila nebo žádala o odklad plnění a na druhé straně upozorňovala MPO na nedobytnost převzatých pohledávek. Uvedeným způsobem prodeje získala Regata odklad platby na úkor uvedených s. p., případně slevu z kupní ceny.

3. Prodej majetku, ke kterému měl právo hospodaření Pramen Praha

MSNMP mj. zamítlo privatizační projektu č. 24 669 na prodej celého s. p. Pramen Praha společnosti Regata za nabídnutou cenu 2 176 100 tis. Kč.

Rozhodnutím MSNMP ze dne 25. 10. 1993 byl schválen privatizační projekt č. 24 666 na majetek, k němuž měl právo hospodaření Pramen Praha, s. p.

Podle projektu měla být mj.:

- založena a. s. Pramen Praha-Červený dvůr,
- uskutečněna veřejná soutěž na prodej skladového areálu v Praze-Ruzyni,
- provedena veřejná dražba 16 provozních jednotek.

FNM založil a. s. Pramen Praha-Červený dvůr a provedl jedinou veřejnou dražbu. Veřejná soutěž a další dražby již realizovány nebyly, protože MPO ke dni 9. 5. 1994 rozhodlo o likvidaci s. p.

V průběhu likvidace Pramene Praha a privatizace a. s. Pramen Praha-Červený dvůr získala Regata do svého úplného nebo majoritního vlastnictví 60 % majetku s. p. Pramen Praha, který měl podle schváleného privatizačního projektu účetní hodnotu 1 361 852 tis. Kč, za 544 853 tis. Kč, tj. 25 % ceny, kterou nabízela za celý s. p.

Přestože na koupi uvedeného majetku byli i jiní zájemci, byl společnost Regata prodán po doporučení MPO a se souhlasem MSNMP přímo, ačkoliv podle předtím schváleného privatizačního projektu měl být prodán formou dražby, popř. veřejné soutěže. Se souhlasem MPO jí byla dodatečně (po lhůtě splatnosti) povolena platba ve splátkách až do konce roku 1998, když původně měly být kupní ceny zaplacený do 60 dnů (do 31. 3. 1997 Regata zaplatila 338 353 tis. Kč).

Regata získala:

- velkosklad v Ruzyni za kupní cenu 185 000 tis. Kč, která vycházela z ceny stanovené znalcem za nemovitost a zůstatkové účetní hodnoty strojního zařízení (účetní hodnota ve schváleném projektu byla 764 226 tis. Kč, v aktualizovaném projektu 462 527 tis. Kč). V žádosti o přímý prodej likvidátor jako jeden z důvodů uvedl skutečnost, že Regata vlastní již vedlejší areál (ten získala rovněž přímým prodejem od s. p. Ovoce a zelenina Praha-Ruzyně);
- obchodní domy Visla v Praze 8 za 43 000 tis. Kč a Ládvi v Praze 8 za 47 000 tis. Kč (bezprostředně před prodejem byly na těchto dvou objektech provedeny opravy za 4 245 tis. Kč, resp. 1 290 tis. Kč).

Na základě usnesení vlády ze dne 6. 3. 1996 č. 175 získala Regata přímým prodejem i rozhodující podíl 50,3 % akcií v a. s. Pramen Praha-Červený dvůr za 269 853 tis. Kč.

4. Majetek, ke kterému měl právo hospodaření Hotel Alexandria

Vnitřní zařízení hotelu Alexandria Luhačovice bylo vydáno v roce 1992 paní Zdeňkové jako restituční nárok po její příbuzné. Mimo to jmenovaná uplatnila na budovu hotelu restituční nárok po svém strýci, který opírala o závěť pořízenou před rokem 1956 v USA, a podala privatizační projekt na koupi tohoto hotelu. MSNMP privatizační projekt vyřadilo z důvodu nejasného restitučního nároku. Paní Zdeňková se vydání hotelu domáhala soudní cestou.

Hotel Alexandria Luhačovice ke dni 4. 4. 1995 vstoupil do likvidace. Likvidátor s paní Zdeňkovou dohodli zpětvzetí žaloby, pokud ji bude hotel prodán. Likvidátor dne 7. 9. 1995 s doporučením MPO požádal MSNMP o schválení přímého prodeje hotelu za 13 000 tis. Kč (navrhovaná cena vycházela z tržního ocenění 11 500 tis. Kč). MSNMP dne 19. 1. 1996 žádost zamítlo a doporučilo projednat s paní Zdeňkovou prodej „za cenu základních prostředků ve výši 20 236 tis. Kč“.

Likvidátor dne 24. 1. 1996 a znovu dne 28. 3. 1996 požádal MSNMP o přezkoumání uvedeného rozhodnutí a navrhl prodej za kupní cenu 14 650 tis. Kč podle nového tržního ocenění. I tyto žádosti MPO podpořilo. V žádostech likvidátor uvedl, že cena koresponduje s nabídkami ostatních zájemců o koupi hotelu a také s malým zájmem o ubytování. S touto cenou již MSNMP dne 9. 4. 1996 souhlasilo.

Prodej za stanovenou kupní cenu byl uskutečněn dne 19. 11. 1996. Kupující ještě též den hotel včetně zařízení dále prodala.

B. Postup MPO v průběhu řízení a kontroly likvidace s. p.

1. Nehospodárny postup při výběru a odměňování likvidátorů

a) MPO při jmenování likvidátorů v některých případech nepřihlíželo k místu bydliště likvidátora ve vztahu k sídlu likvidovaného subjektu. Např. likvidátor Hotelu Alexandria v Luhačovicích měl trvalé bydliště v Praze, likvidátor Drobného zboží Cheb bydlel v Hradci Králové. Likvidátoři Zeleniny Plzeň a Zeleniny České Budějovice měli trvalé bydliště ve Strakonici, zatímco likvidátor Pramenu Strakonice bydlel v Praze. Např. cestovné likvidátora Hotelu Alexandria představovalo jen v roce 1995 částku 96 tis. Kč.

b) V některých případech likvidátor prakticky nevykonával v závěru likvidace žádnou činnost (ukončení bylo závislé např. na vyřešení restitučního sporu), přesto byl MPO odměňován v plné výši. U Pramenu Pelhřimov a Pramenu Strakonice byla likvidace prakticky ukončena v červnu, resp. červenci 1996 a likvidátoři ještě v době kontroly (1. pololetí 1997) pobírali nekrácenou odměnu 16 tis. Kč, resp. 14 tis. Kč měsíčně.

2. Nehospodárné smlouvy na vymáhání pohledávek

MPO pro naplnění své funkce zakladatele uzavíralo s likvidátory s. p. příkazní smlouvy podle občanského zákoníku. V těchto příkazních smlouvách mj. likvidátory zavazovalo „řídít se při plnění příkazu pokyny příkazce“.

V případech, kdy byla likvidace s. p. před ukončením, rozhodlo MPO o soustředění pohledávek z těchto s. p. v likvidaci na tzv. sběrných místech. Právo hospodaření k pohledávkám bylo převedeno na určené s. p. v likvidaci (Pramen Praha, Zelenina Hradec Králové a Zelenina Středočeský kraj), kterým zároveň byly převedeny finanční prostředky na správu pohledávek. Na vymáhání pohledávek mohla sběrná místa se souhlasem MPO uzavřít mandátní smlouvy se specializovanými firmami. MPO v letech 1995 - 1996 odsouhlasilo mandátní smlouvy mezi sběrnými místy a Econom frukt, s. r. o., Praha, podle kterých byly mandatáři vyplaceny paušální odměny bez ohledu na skutečnou úhradu pohledávek:

- Pramen Praha vyplatil 16 659 tis. Kč za vymáhání pohledávek v nominální hodnotě 113 588 tis. Kč (do 30. 4. 1997 vymohl mandatář 1 525 tis. Kč, tj. 1,34 % nominální hodnoty);

- Zelenina Hradec Králové vyplatila 23 217 tis. Kč za vymáhání pohledávek v nominální hodnotě 219 424 tis. Kč (do 31. 1. 1997 vymohl mandatař 16 613 tis. Kč, tj. 7,5 % nominální hodnoty);
- Zelenina Středočeský kraj vyplatila 20 252 tis. Kč za vymáhání pohledávek v nominální hodnotě 245 855 tis. Kč (do 19. 6. 1997 vymohl mandatař 12 337 tis. Kč, tj. 5,1 % nominální hodnoty).

Celkem bylo společnosti Econom frukt, s. r. o., Praha vyplaceno za vymáhání pohledávek 60 129 tis. Kč, což téměř dvojnásobně převyšuje hodnotu uhrazených pohledávek, která k uvedeným dnům činila 30 769 tis. Kč.

3. Nedostatečná kontrola likvidátorů, zejména v oblasti nakupovaných služeb

MPO si v příkazních smlouvách vymínilo i právo likvidátory kontrolovat. Kromě čtvrtletních zpráv, které si nechávalo zasílat likvidátory, provádělo i jednorázové kontroly jejich činnosti. Čtvrtletní zprávy byly nekonkrétní, neobsahovaly přesný obraz o stavu likvidace s. p. (např. Hotel Alexandria).

Podle vlastního vyjádření vycházelo při výběru likvidátorů z požadavku, aby měli ekonomické nebo právnické vzdělání a zkušenosti s činnostmi, které tvoří podstatu činnosti likvidátora. MPO provádělo také jejich další školení. Likvidátoři tedy měli být školenými odborníky na likvidace. V likvidačních skupinách zaměstnávali v trvalém pracovním poměru další odborné pracovníky. Přesto někteří z nich uzavírali smlouvy s různými poradenskými firmami, popř. fyzickými osobami, kterým pak platili neúměrné finanční částky, často za nedostatečně specifikované činnosti. Těmito osobami, popř. společníky firem byli i bývalí vedoucí pracovníci likvidovaných s. p. /viz část II.D.2.a) tohoto kontrolního závěru/.

Jak bylo kontrolou zjištěno, MPO nevěnovalo službám nakupovaným likvidátory při svých kontrolách dostatečnou pozornost. Přípisem ze dne 26. 4. 1994 sice likvidátory upozornilo, že je nutné, aby faktury za služby poskytované agenturami, kde výše úplaty se stanoví paušální částkou, byly doplněny specifikací poskytnutých služeb, a v některých příkazních smlouvách podmínilo uzavření paušálních smluv svým schválením, ale dodržování těchto zásad prakticky nekontrolovalo. Nedostatky v nakupovaných službách nezjistila ani kontrola likvidátora Pramene Praha dne 2. 11. 1994. Do konce později byl jako jeden z poradců likvidátora zaměstnán manžel zaměstnankyně MPO, která kontrolu vedla, a v období let 1996 - 1997 mu bylo vyplaceno 96 tis. Kč.

Teprve dne 8. 6. 1996 MPO písemně upozornilo likvidátory, že bude považovat za nehospodárné paušální platby za poradenskou a obdobnou činnost bez doložení konkrétním výčtem a rozpisem zajišťovaných prací a provedených činností.

C. Státní podniky před zahájením likvidace

1. DZ Liberec, PRIOR SČOD, DZ Cheb, Zelenina Plzeň, Pramen Pelhřimov a Zelenina Hradec Králové porušily ustanovení § 21 odst. 1 písm. e) zákona č. 111/1990 Sb., o státním podniku, které mj. stanoví:

„Rada ...

e) vyjadřuje se k rozdělení, sloučení, splnutí a zrušení podniku.“

Dozorčí rady uvedených s. p. se k jejich zrušení nevyjádřily nebo vyjádření nebyla při kontrole doložena.

2. DZ Liberec a Pramen Pelhřimov porušily ustanovení § 45 odst. 1 a 2 zákona č. 92/1991 Sb., které mj. stanoví:

„Podniky nemohou mimo obvyklé hospodaření uzavírat smlouvy o převodu vlastnictví majetku, k němuž mají právo hospodaření ...“

„Výjimky z ustanovení odstavce 1 může v odůvodněných případech povolit příslušná vláda ...“

Uvedené s. p. provedly převody majetku, které nesplňovaly podmínky usnesení vlády ČR ze dne 3. 5. 1991 č. 139, ve znění usnesení vlády ČR ze dne 18. 3. 1992 č. 197, o postupu při provádění ustanovení § 45 odst. 1 a 2 zákona č. 92/1991 Sb., které mj. stanoví:

„I. ... státní podniky ... mohou mimo obvyklé hospodaření uzavírat smlouvy o převodu vlastnictví majetku ...

b) v těch případech, kdy se jedná o prodej základních prostředků se zůstatkovou hodnotou do 15 000 Kč, ...

c) osobních a nákladních automobilů a autobusů starších pěti let s tím, že jejich prodej bude realizován za ceny stanovené znalcem, ...“

DZ Liberec prodal v březnu 1993 osobní automobil a dva nákladní automobily za kupní cenu celkem 149 tis. Kč, která nebyla stanovena znalcem.

Pramen Pelhřimov prodal bez udělení výjimky v roce 1991 zařízení, která svou zůstatkovou hodnotou převyšovala 15 tis. Kč - obchodní zařízení v hodnotě 55 tis. Kč a 32 tis. Kč a mrazicí box v hodnotě 24 tis. Kč.

3. DZ Cheb a Zelenina České Budějovice porušily následující ustanovení zákona č. 563/1991 Sb., o účetnictví, a to:

- a) DZ Cheb ustanovení § 7 odst. 1, které stanoví:

„Účetní jednotky jsou povinny vést účetnictví úplně, průkazným způsobem a správně tak, aby věrně zobrazovalo skutečnosti, které jsou jeho předmětem.“

Neúčtovalo o pozemcích v hodnotě 291 tis. Kč. Nedoložilo pohledávky vedené za jednotlivými dlužníky v celkové výši 142 tis. Kč, což vedlo k jejich odepsání do nákladů. Pohledávku ve výši 891 tis. Kč, která se týkala škody způsobené podnikem v roce 1983, nesnížilo na soudem uznaných 690 tis. Kč;

b) Zelenina České Budějovice ustanovení § 7 odst. 2, které stanoví:

„Účetnictví účetní jednotky je úplné, jestliže účetní jednotka zaúčtovala všechny účetní případy týkající se účetního období.“

Nezaúčtovala do účetního období roku 1993 investiční prostředky - pohledávky ke společníkům a sdružení ve výši 174 309 tis. Kč.

4. Pramen Praha postupoval při správě národního majetku nehospodárně

Za Pramen Praha podepsal dne 1. 1. 1994 ředitel smlouvu o vzájemné spolupráci a finančním vyrovnání s a. s. Pramen Praha-Červený dvůr (v této a. s. byl ředitel Pramene Praha místopředsedou představenstva). Platnost smlouvy byla dodatkem stanovena do konce roku 1994 a nebylo ji možno po zahájení likvidace vypovědět. Na jejím základě zabezpečovala a. s. správu objektů Pramene Praha, a to za paušální odměnu 50 % z měsíčních tržeb z jejich pronájmu. Z nájemného za rok 1994 ve výši 33 210 tis. Kč Prameni Praha tak po odečtení odměny a nákladů na udržování a opravy zůstalo pouze 2 534 tis. Kč.

D. Státní podniky v likvidaci

1. Pramen Praha, DZ Liberec, PRIOR SČOD, DZ Cheb, Zelenina Plzeň, Zelenina České Budějovice, Zelenina Hradec Králové a Hotel Alexandria porušily následující ustanovení zákona č. 109/1964 Sb., hospodářský zákoník, ve znění zákona č. 98/1988 Sb. (ve spojení s ustanovením § 761 odst. 3 zákona č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník), a to:

a) DZ Liberec, PRIOR SČOD, DZ Cheb, Zelenina Plzeň, Zelenina České Budějovice a Zelenina Hradec Králové ustanovení § 27c odst. 1, které stanoví:

„Likvidátor sestaví do 30 dnů po svém zápisu do podnikového rejstříku zahajovací rozvahu a předá ji zakladateli spolu s likvidačním plánem, rozpočtem likvidace a s inventarizačním zápisem o mimořádné inventarizaci hospodářských prostředků, provedené ke dni zahájení likvidace.“

Likvidátoři uvedených s. p. v likvidaci neprovedli ke dni zahájení likvidace mimořádnou inventarizaci hospodářských prostředků;

b) Pramen Praha, PRIOR SČOD, Pramen Pelhřimov a Zelenina Hradec Králové ustanovení § 27c odst. 2 písm. a), které mj. stanoví:

„Likvidátor v průběhu likvidace je povinen zejména a) soustředit peněžní prostředky na jednom účtě u jednoho peněžního ústavu, ...“

Likvidátoři uvedených s. p. v likvidaci nesoustředili peněžní prostředky na jednom účtě nebo u jednoho peněžního ústavu. Pramen Praha vedl 7 bankovních účtů u 3 peněžních ústavů, PRIOR SČOD 4 účty u 4 peněžních ústavů, Zelenina Hradec Králové a Pramen Pelhřimov 2 účty u jednoho peněžního ústavu.

2. Pramen Praha, DZ Liberec, PRIOR SČOD, Zelenina Plzeň, Zelenina České Budějovice, Zelenina Hradec Králové, Pramen Pelhřimov a Hotel Alexandria nepostupovaly v souladu s ustanovením § 27c odst. 2 písm. e) zákona č. 109/1964 Sb., ve znění zákona č. 98/1988 Sb., které stanoví:

„Likvidátor v průběhu likvidace je povinen zejména e) zpeněžit majetek státního podniku nejehospodárnějším a nejrychlejším způsobem nebo s ním jinak naložit v souladu s předpisy o hospodaření s národním majetkem, ...“

a) Likvidátoři uvedených s. p. v likvidaci vyplatili za nakupované služby (většinou poradenství) zpravidla paušální odměny bez toho, že by faktury za tyto služby byly doloženy specifikací poskytnutých služeb. MPO jim tuto specifikaci ve svém přípisu k postupu likvidace s. p. ze dne 26. 4. 1994 uložilo jako povinnost. Tím někteří likvidátoři nesplnili navíc ustanovení v příkazních smlouvách s MPO, které jim stanovilo, že se mají při plnění příkazu řídit pokyny příkazce:

- likvidátor Pramenu Praha vyplatil v letech 1994 až 1997 za poradenství 5 337 tis. Kč (např. JUDr. Rybářovi 2 200 tis. Kč, firmě CONSILIUM, s. r. o., 1 260 tis. Kč), a to i bez písemné smlouvy. Přitom v době likvidace zaměstnával 12 pracovníků, kteří měli potřebnou činnost při likvidaci zabezpečovat;
- likvidátor PRIOR SČOD vyplatil v roce 1995 firmě REMARK, s. r. o., Praha 569 tis. Kč;
- likvidátor Zeleniny Plzeň vyplatil v letech 1993 až 1994 (a to i v hotovosti z pokladny) firmě ZH Bohemia, s. r. o., Liberec 315 tis. Kč, JUDr. Valenzovi 75 tis. Kč a firmě HZ Plzeň, s. r. o., 110 tis. Kč;
- likvidátor Zeleniny České Budějovice vyplatil v roce 1993 firmám ZH Bohemia, s. r. o., Liberec 80 tis. Kč a C.S. commerce service, s. r. o., České Budějovice 16 tis. Kč. A v letech 1993 - 1995 firmě Informační Ekonomický Servis (zastoupené likvidátorem Zeleniny Plzeň) 240 tis. Kč;
- likvidátor Pramenu Pelhřimov vyplatil v roce 1994 firmě KARK, s. r. o., Praha 1 415 tis. Kč a Ing. Karvayové 45 tis. Kč, v roce 1995 JUDr. Hartmanovi 630 tis. Kč, v letech 1995 - 1996 Karlu Jilkovi 148 tis. Kč. Mimoto proplatil v roce 1995 firmě A.M.B.

- Audit Praha, s. r. o., 95 tis. Kč za poskytování ekonomického, finančního a účetního poradenství včetně vypracování auditorské zprávy;
- likvidátor Hotelu Alexandria zaplatil v letech 1995 až 1996 za právní pomoc částku 102 tis. Kč.
- b) Podle dodatku k příkazní smlouvě mohl likvidátor DZ Liberec dostat za prodej majetku s. p. v likvidaci odměnu maximálně 150 tis. Kč. Sám přitom vyplatil firmě Ladislav Švec (bývalý ředitel s. p. DZ Liberec) v letech 1995 - 1996 částku 1 260 tis. Kč za vyhledávání zájemců o koupi obchodního zboží, aniž prokázal, že uskutečněný prodej byl podmíněn vyhledáním zájemců uvedenou firmou. Mimo to vyplatil této firmě na základě mandátní smlouvy v letech 1994 - 1996 částku 400 tis. Kč za spolupráci na dražbách, ačkoliv prakticky totožnou činnost pro něho, podle ve stejný den uzavřené smlouvy, vykonávalo i Sdružení LIRA v Liberci, kterému v letech 1995 - 1996 vyplatil 2 103 tis. Kč.
- c) Likvidátoři Pramenu Praha a Zeleniny Hradec Králové poskytovali odměny za vymáhání pohledávek bez ohledu na to, jaká částka z pohledávek bude uhrazena. Do doby ukončení kontroly uhrazené částky zdaleka nedosáhly hodnoty vynaložených nákladů, přičemž u likvidace bývá zpravidla nejvíce pohledávek uhrazeno v jejím počátku:
- likvidátor Pramenu Praha vynaložil od počátku likvidace (9. 5. 1994) do 31. 3. 1997 na vymáhání vlastních pohledávek včetně soudních poplatků 27 366 tis. Kč (do 31. 3. 1997 byly uhrazeny pohledávky ve výši 14 995 tis. Kč). Z toho JUDr. Kramaričovi byla od června 1994 do června 1995 vyplacena odměna 18 003 tis. Kč, když v době jeho působení byly uhrazeny pohledávky ve výši 5 491 tis. Kč. Dalším třem právníkům vyplatil v letech 1995 až 1997 částku celkem 3 778 tis. Kč. Za vymáhání pohledávek v hodnotě 113 588 tis. Kč, které byly převedeny z jiných s. p. v likvidaci, vyplatil společnosti Econom frukt, s. r. o., Praha v letech 1995 až 1996 paušálně 16 659 tis. Kč (do 30. 4. 1997 byly uhrazeny pohledávky ve výši 1 525 tis. Kč). Za stejnou činnost v roce 1996 vyplatil společnosti EFT, a. s., Praha 1 911 tis. Kč (proti tomu byly uhrazeny pohledávky ve výši 573 tis. Kč);
 - likvidátor Zeleniny Hradec Králové vyplatil za vymáhání pohledávek převedených od jiných s. p. v likvidaci v hodnotě 219 424 tis. Kč společnosti Econom frukt, s. r. o., Praha v roce 1995 paušálně 23 217 tis. Kč, a to ihned po podpisu smlouvy (do 31. 1. 1997 byly uhrazeny pohledávky ve výši 16 613 tis. Kč).
- d) Likvidátoři Pramene Praha, Zeleniny Plzeň a Hotelu Alexandria vynaložili v průběhu likvidace finanční prostředky neopodstatněně. Např.:
- likvidátor Pramene Praha vykonával správu objektů prostřednictvím a. s. Pramen Praha-Červený dvůr. Tato činnost přinesla s. p. v likvidaci v letech 1995 až 1997 ztrátu 30 717 tis. Kč. Ta byla mj. způsobena tím, že byly vynakládány finanční prostředky na opravy objektů, které nebyly bezpodmínečně nutné a uskutečnily se těsně před prodejem objektů (např. u nákupních středisek Ládví za 1 290 tis. Kč a Visla za 4 245 tis. Kč). Kuriózní je úhrada 450 tis. Kč firmě Nestlé Food, a. s., „za snížení image“, protože tato firma nemohla expedovat zboží z důvodu přerušení dodávky elektrické energie v najatém skladu;
 - likvidátor Zeleniny Plzeň uhradil nájemci skladu Třemošná - firmě Pragofrukt, s. r. o., Praha nad rámec svých povinností v březnu 1993 faktury za uhlí ve výši 135 tis. Kč. Dále uhradil i opravu chladičového zařízení ve skladu Třemošná, provedenou v srpnu a září 1993, v částce 90 tis. Kč, ačkoliv dne 19. 8. 1993 byl vydán souhlas k prodeji tohoto skladu;
 - likvidátor Hotelu Alexandria nedodržel splátkový kalendář u Komerční banky v roce 1995 a zaplatil penále ve výši 54 tis. Kč, ačkoliv na úhradu splátek měl na účtu dostatek finančních prostředků.
- e) Likvidátor Zeleniny Hradec Králové vyřadil v roce 1994 hmotný investiční majetek a drobný hmotný investiční majetek v celkové pořizovací ceně 1 077 tis. Kč a v roce 1995 v pořizovací ceně 54 tis. Kč, aniž doložil, jak s tímto majetkem bylo naloženo.
3. Zelenina Plzeň, Pramen Pelhřimov a Zelenina Hradec Králové porušily ustanovení § 47b zákona č. 92/1991 Sb., ve znění zákona č. 544/1992 Sb., resp. zákona č. 306/1992 Sb., které stanoví:
- [znění platné v době od 8. 12. 1992 do 23. 12. 1993]
- „Při likvidaci organizací uvedených v § 1 zpeněží likvidátor majetek prodejem věcí v dražbě provedené příslušnými orgány republik. Jiným způsobem může likvidátor postupovat jenom se souhlasem orgánu uvedeného v § 10 odst. 1.“*
- [znění platné od 6. 12. 1994]
- „Při likvidaci organizací uvedených v § 1 zpeněží likvidátor majetek prodejem věcí v dražbě. Jiným způsobem může likvidátor postupovat jenom se souhlasem ministerstva.“*
- a) MSNMP na základě žádosti likvidátora Zeleniny Plzeň povolilo dne 19. 8. 1993 výjimku na přímý prodej skladu ve Stříbře firmě Zelenina MUNDIL za cenu podle znaleckého posudku. Likvidátor nakonec tuto výjimku nerealizoval, ale dal uvedený sklad do veřejné dražby. Nezajistil její provedení prostřednictvím okresní privatizační komise a zadal ji firmě Nemoservis Planá u Mariánských Lázní, která neměla k provádění aukcí živnostenské oprávnění. Vlastníkem firmy byl předseda příslušné Okresní privatizační komise v Tachově Ing. Petr Stodola. Smlouvu o provedení dražby za s. p. v likvidaci uzavřel předseda likvidační komise Ing. Denk (bývalý ředitel s. p. Zelenina Plzeň).
- Hodnota draženého majetku podle aukční karty byla 5 292 tis. Kč (z toho budovy a stavby podle znaleckého posudku 4 592 tis. Kč), ale vyvolávací cena byla stanovena pouze na 1 450 tis. Kč. Výdražitelem se dne 1. 10. 1993 za vyvolávací cenu stala firma Zelenina MUNDIL, ve které měla manželka Ing. Denka třetinový spolumajetnický podíl.

b) Likvidátor Pramenu Pelhřimov a likvidátor Zeleniny Hradec Králové prodali v průběhu likvidace majetek přímým prodejem bez dražby, aniž k tomu měli souhlas MSNMP:

- likvidátor Pramen Pelhřimov v roce 1994 chladicí návěs a mazací lis za cenu stanovenou znalcem;
- likvidátor Zelenina Hradec Králové v roce 1995 výkupnu ovoce a zeleniny Studnice za kupní cenu 40 tis. Kč, když účetní hodnota byla 233 tis. Kč. Znalecký posudek na uvedenou kupní cenu byl vypracován až v průběhu kontroly dne 2. 6. 1997.

4. DZ Cheb, Zelenina Plzeň, Zelenina České Budějovice a Hotel Alexandria porušily dále uvedená ustanovení zákona č. 563/1991 Sb., a to:

a) DZ Cheb, Zelenina Plzeň a Hotel Alexandria ustanovení § 11 odst. 1 písm. f), které stanoví:

„Účetní doklady jsou originální písemnosti, které musí mít tyto náležitosti:

f) podpis osoby odpovědné za účetní případ a osoby odpovědné za jeho zaúčtování, tyto podpisy lze nahradit jiným průkazným způsobem.“

Uvedené s. p. v likvidaci neměly u některých účetních dokladů předepsané náležitosti (většinou podpisy odpovědných osob);

b) DZ Cheb, Zelenina Plzeň, Zelenina České Budějovice a Zelenina Hradec Králové ustanovení § 29 odst. 1, které stanoví:

„Účetní jednotky inventarizací ověřují ke dni řádné a mimořádné účetní závěrky, zda stav majetku a závazků v účetnictví odpovídá skutečnosti.“

Uvedené s. p. v likvidaci neověřily inventarizací stav majetku a závazků podle mimořádné účetní závěrky ke dni zahájení likvidace nebo její provedení nedoložily:

- DZ Cheb u majetku v hodnotě 44 772 tis. Kč a u závazků ve výši 36 440 tis. Kč,
- Zelenina Plzeň u hmotného investičního majetku ve skladech Klatovy a Sokolov-Dolní Rychnov,
- Zelenina České Budějovice neprovedla fyzickou inventuru. Nebylo tak ani zjištěno, že skutečný stav a kvalita obalů (palet) neodpovídá stavu v účetní evidenci. Na úhradu ztráty pak musel být vyčerpan rezervní fond a prostředky na manka a škody v roce 1993, což zvýšilo náklady celkem o 5 233 tis. Kč;

c) Hotel Alexandria ustanovení § 2 a § 30 odst. 1, které mj. stanoví:

„Účetní jednotky účtují ... o stavu a pohybu majetku a závazků ...“

„Skutečné stavy majetku a závazků se zjišťují inventurou fyzickou u majetku hmotné povahy ...“

Hotel Alexandria neprovedl řádně fyzickou inventuru, neboť při mimořádné inventarizaci ke dni zahájení likvidace nezjistil existenci pozemku o výměře 7 929 m², nezahrnul jej do zahajovací rozvahy a do doby kontroly nevedl v evidenci ani o něm neúčtoval.

5. Pramen Praha, Zelenina České Budějovice, Pramen Pelhřimov a Zelenina Hradec Králové porušily ustanovení § 72 odst. 1 zákona č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník (ve spojení s ustanovením § 761 odst. 3 téhož zákona), které stanoví:

„Likvidátor činí jménem společnosti jen úkony směřující k likvidaci společnosti. Při výkonu této působnosti plní závazky společnosti, uplatňuje pohledávky a přijímá plnění, zastupuje společnost před soudy a jinými orgány, uzavírá smíry a dohody o změně a zániku práv a závazků. Nové smlouvy může uzavírat jen v souvislosti s ukončením nevyřizených obchodů.“

Likvidátoři výše uvedených s. p. v likvidaci uzavřeli smlouvy na činnosti, které nesměřovaly přímo k likvidaci, ani nebyly pokračováním započatých obchodů, které by nešlo ukončit. Např.:

- likvidátor Pramenu Praha prodloužil smlouvu s a. s. Pramen Praha-Červený dvůr, na jejímž základě uvedená a. s. zajišťovala pro Pramen Praha pronájem objektů. Provozování objektů podle této smlouvy bylo značně ztrátové, jak je uvedeno v části II.D.2.d) tohoto kontrolního závěru;
- likvidátor Zeleniny České Budějovice poskytl v roce 1993 krátkodobý úvěr 3 000 tis. Kč s 9% úrokem Zelenině Plzeň;
- likvidátor Pramenu Pelhřimov poskytl v roce 1995 firmě PROFI INVEST, a. s., úvěr ve výši 5 000 tis. Kč na 3 měsíce;
- likvidátor Zeleniny Hradec Králové poskytl od 6. 9. 1994 do 7. 10. 1996 celkem 11 půjček v celkové výši 40 200 tis. Kč. Půjčka ve výši 5 000 tis. Kč poskytnutá dne 26. 3. 1996 společnosti VDZ Trading, s. r. o., Praha nebyla do ukončení kontroly vrácena, ačkoliv byla splatná do 26. 9. 1996.

6. Zelenina Plzeň a Pramen Pelhřimov porušily ustanovení § 19 písm. a) a d) zákona č. 524/1992 Sb., o auditorech a Komoře auditorů České republiky, které mj. stanoví:

„Auditorskou činnost u účetní jednotky, jakož i u účetních jednotek, jejichž účetní závěrka se zahrnuje do konsolidované účetní závěrky, nesmí vykonávat osoba, která

- a) je k nim ve vlastnickém, spoluvlastnickém, členském, pracovním nebo obdobném vztahu, ze kterého jí plyne majetkový nebo jiný prospěch, ...*
- d) vede účetnictví u těchto účetních jednotek, sestavuje jejich účetní závěrku a jejich daňová příznání nebo je ustanovena jejich likvidátorem.“*

Likvidátoři uvedených s. p. v likvidaci zadali ověření účetní závěrky právníkům osobám, ve kterých měli svou majetkovou účast:

- likvidátor Zeleniny Plzeň byl 35% společníkem ve firmě INEKS, s. r. o., Strakonice, která provedla audit ročních závěrek, sestavených k 31. 12. 1994 a k 31. 12. 1995. Likvidátor navíc v roce 1995 neměl v likvidovaném s. p. žádnou pracovní skupinu a účetní agendu podniku zpracovával sám;
- likvidátor Pramenu Pelhřimov byl 33% společníkem ve firmě A.M.B. Audit Praha, s. r. o., která provedla audit k 31. 12. 1994 a 31. 12. 1995.

III. Vyhodnocení

Z provedené kontroly vyplynula tato nejzávažnější zjištění:

Zákon č. 92/1991 Sb. až do konce roku 1994 nedostatečně řešil pravomoci zakladatele a MSNMP při vstupu s. p. do likvidace. Do režimu likvidace byly zahrnuty i celé podniky nebo jejich podstatné části, na které byly podány, nebo dokonce schváleny privatizační projekty. Velký objem majetku vnitřního obchodu tak nebyl privatizován prostřednictvím FNM, ale prodejem v procesu likvidace. Některé velké obchodní celky byly prodány přímými prodeji, na které v likvidaci stačil souhlas MSNMP (později MF) a doporučení zakladatele, zatímco při privatizaci musí přímý prodej odsouhlasit vláda. Po uvedení do likvidace likvidátor neměl možnost vypovědět nevýhodné nájemní smlouvy, a to ani v případě jejich uzavření těsně před likvidací.

Vláda schválila privatizační projekt na přímý prodej majetku, k němuž měl právo hospodaření s. p. Domácí potřeby Praha, Václavu Klánovi. Rozhodnutím o likvidaci MPO realizaci přímého prodeje prostřednictvím FNM znemožnilo. V rámci likvidace pak byl dotčený majetek prodán stejnému zájemci, ale za kupní cenu pro stát nejméně o 63 mil. Kč nižší.

V průběhu privatizace a likvidace majetku, k němuž měl právo hospodaření s. p. Pramen Praha, došlo ke zvýhodňování společnosti Regata před dalšími zájemci. Regata původně podala privatizační projekt na koupi celého s. p. Pramen Praha, ale MSNMP jej neodsouhlasilo. Uvedená společnost pak při likvidaci získala přímým prodejem objekty, na které měly být podle schválených privatizačních projektů provedeny veřejné dražby či soutěže, byly jí povoleny odklady plateb a některé objekty byly těsně před prodejem opraveny. Dále jí bylo prodáno se souhlasem

vlády přímým prodejem 50,3 % akcií a s. Pramen Praha-Červený dvůr, která byla založena z části majetku s. p. Pramen Praha. Regata tak získala vlastnický vztah k 60 % původního majetku s. p. Pramen Praha za 25 % ceny, kterou za tento s. p. původně nabízela.

Regata dále získala přímým prodejem za „zůstatkovou účetní hodnotu“ skladový areál v Ruzyni, ke kterému měl právo hospodaření s. p. Ovoce a zelenina Praha-Ruzyně, ačkoliv na jeho koupi byli i jiní zájemci. Tento areál tvoří s areálem později koupeným od s. p. Pramen Praha jeden komplex. Účetní hodnota komplexu činila celkem 570 mil. Kč a Regata jej získala za kupní cenu 293 mil. Kč (z toho za 56 mil. Kč převzala závazky s. p. Ovoce a zelenina Praha-Ruzyně a 135 mil. Kč má Pramen Praha ještě splácet).

Výnosy z likvidace byly snižovány neehospodárným postupem při likvidaci, a to ze strany likvidátorů i MPO:

- likvidátoři, kteří měli být školenými odborníky na činnosti při likvidaci, používali ve velkém rozsahu služby na různou poradenskou činnost. Platili neúměrné finanční částky, a to i bez konkrétního doložení specifikace poskytnutých služeb (např. Pramen Praha vyplatil poradcům přes 5 mil. Kč);
- při vymáhání pohledávek vyplatili likvidátoři vysoké odměny bez ohledu na skutečnou výši získaných úhrad. Např. Pramen Praha vyplatil JUDr. Kramaričovi 18 mil. Kč (úhrada pohledávek činila 5,5 mil. Kč). Další tři s. p. v likvidaci se souhlasem MPO vyplatily s. r. o., Econom frukt Praha 60 mil. Kč (úhrada pohledávek činila 31 mil. Kč);
- MPO při výběru likvidátorů nepřihlíželo k místu jejich bydliště a zvyšovalo tak náklady na cestovné. Neupravilo odměny těm likvidátorům, kteří ke konci likvidace již prakticky nevykonávali žádnou činnost.

Úhrady za poskytované služby při likvidaci jsou prováděny za peníze získané prodejem majetku státu, ale neplatí pro ně povinnost řídit se pravidly výběrového řízení. Likvidátoři si tak prakticky neomezeně vybírali společnosti (někdy v nich měli i účast), které jim služby poskytovaly. Tyto služby pak oceňovali podle svého uvážení a podle toho, jaké prostředky měli v rámci likvidace k dispozici. MPO se kontrolou této oblasti zabývalo pouze v ojedinělých případech.

Se souhlasem příslušných archivů ukládá likvidátor písemnosti u soukromých osob nebo společností s rizikem, že soukromá osoba v budoucnosti nebude chtít nebo moci dále s archiváliemi nakládat. Cena závisí pouze na dohodě likvidátora s tím, kdo písemnosti uchovává.